

МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ – ПЛЕВЕН
ФАКУЛТЕТ „ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ“
ЦЕНТЪР ЗА ДИСТАНЦИОННО ОБУЧЕНИЕ

ЛЕКЦИЯ №2

МЕДИЦИНСКИ СТРАТЕГИИ ЗА ПРОМОЦИЯ НА ЗДРАВЕТО

*Доц. д-р Стела Георгиева, дм
Катедра „Общественоздравни науки“*

МЕДИЦИНСКИ СТРАТЕГИИ

- Основани на традиционното биомедицинско разбиране за здравето
- Насочени са към лечението и отскоро – към профилактиката на болестите, а не към позитивното здраве
- Атакуват медицински или физиологично определени рискови фактори
- Обхващат високорискови индивиди или лица с развито вече заболяване

**Модел на промоцията на здравето, (Downie, Fyfe,
Tannahill)**

ЗДРАВНА ПРОФИЛАКТИКА

Профилактиката на болестите (превенция) представлява съвкупност от медицински и немедицински мерки , които се организират в обществото за постигане на по-добро здраве и качество на живот чрез предотвратяване възникването на болестите, техните последици и преждевременните умирания.

НИВА НА ПРОФИЛАКТИКА

1. Преморбидна профилактика
2. Първична профилактика
 - Популационна стратегия
 - Високорискова стратегия
3. Вторична профилактика
4. Третична профилактика
5. Четвъртична профилактика

Преморбидна профилактика

- насочена към предотвратяване на появата на рисковите фактори сред популацията
- **Цел** – чрез активни обществени действия да се предотврати установяването на социални, икономически и поведенчески модели на живот, водещи до повишаване на риска от заболяване.

Преморбидна профилактика

Примери за преморбидна профилактика

- Популационни програми за намаляване на тютюнопушенето, за здравословно хранене
- Подобрена обществена хигиена
- Безотпадни технологии в промишлеността

Първична профилактика

- насочена към взаимодействието между рисковия фактор и възприемчивия индивид
- **Цел** – да се предотврати възникването на заболяване чрез пълно отстраняване на рисковия фактор или намаляване на неговото ниво сред цялата популация (популационна стратегия) или сред определени групи от населението (високо рискова стратегия)

Първична профилактика

Примери за първична профилактика

- Имунизации
- Намалено работно време в рисковата производствена среда
- Използване на лични предпазни средства

Стратегии за първична профилактика

Популационна – целта е да придвижи разпространението на рисков фактор в цялата популация към по-благоприятни стойности на риска

Високорискова – целта е да доведе до намаляване на нивото на риск при лицата, които са най-застрашени от възникване на неблагоприятно здравно явление

Популационна стратегия за първична профилактика

- + радикална стратегия, насочена към изкореняване на рисковия фактор от популацията
- + предлага голяма полза за популацията
- + подходяща за поведенчески рискови фактори

- Предлага малка полза за отделния индивид (профилактичен парадокс)
- Слаба мотивация на лицата за участие
- Отчитане на ефекта след дълъг период от време

Скъп подход

Високорискова стратегия за първична профилактика

- + насочена към лицата с най-висок риск
- + предлага голяма полза за индивида
- + добра мотивация на лицата за участие
- + добро съотношение разход-полза
- + по-бързи резултати

- Малка полза за популацията
- Необходимост от провеждане на скрининг за определяне на лицата с висок риск
- Не е радикална и има временен ефект

Вторична профилактика

- насочена към заболяването в предклиничен стадий
- **Цел** – откриване на заболяването преди поява на клинични симптоми и подобряване прогнозата чрез провеждане на лечение в ранните етапи на неговото развитие.

Вторична профилактика

Пример за вторична профилактика

- Скрининг - процедура на прилагане на относително прости тестове за идентифициране на лицата, суспектни за заболяване
- Видове скрининг – масов, целеви, многофазов, опортюнистичен

Валидност на скриниращия тест

Заболяване Резултат от теста	Presence (ill people)	Absence (healthy people)	Total
Положителен	a Истински положителен	b Фалшиво положителен	a+b
Отрицателен	c Фалшиво отрицателен	d Истински отрицателен	c+d
Общо	a+c	b+d	a+b+c+d

Validity of the Screening test

- **Чувствителност** – вероятността за позитивен тест при болни лица (делът на болните, които са открити чрез теста)

$$S = \frac{a}{a+c} \times 100$$

Validity of the Screening test

- Специфичност – вероятността за негативен тест при здрави лица (делът на здравите, които са определени като негативни от теста)

$$Sp = \frac{d}{b+d} \times 100$$

Validity of the Screening test

- **Положителна предсказваща стойност** – вероятността лицата с положителен тест да имат заболяване

$$PPV = \frac{a}{a+b} \times 100$$

Validity of the Screening test

- **Отрицателна предсказваща стойност** – вероятността лицата с отрицателен тест да са здрави

$$NPV = \frac{d}{c+d} \times 100$$

Третична профилактика

- насочена към клинично проявено и напреднало заболяване
- **Цел** – предпазване на лицата с вече възникнало и проявено заболяване от прогресиращо развитие и усложнения, повторни хоспитализации, загуба на работоспособност, преждевременна смърт.

Четвъртична профилактика

- насочена към различни фази на заболяването
- **Цел** – предпазване от „ненужна медицина“ или профилактика на свръхлечението.
- Обект на проучвания главно в сферата на първичната здравна помощ. Актуална е и в специализираната медицинска помощ, а в България и в болничната помощ, с оглед на непрекъснато увеличаващия се брой на необоснованите хоспитализации.

НИВА НА ПРОФИЛАКТИКА

Нива на профилактика	Стадий на патологичния процес	Обект
Преморбидна	Основни състояния, водещи до причинност	Цялото население
Първична	Специфични причинни фактори	Цялото население, избрани групи и здрави лица
Вторична	Предклиничен стадий	Клинично здрави лица
Третична	Клинично проявено заболяване	Пациенти
Четвъртична	Клинично проявено заболяване	Пациенти